

Katsaus kansainväliseen ja kansalliseen tunnistetilanteeseen (ISBN, ISSN, ISNI)

22.11.2016

Maarit Huttunen

Tunnistestandardit ISBN, ISSN, ISMN, ISNI

- ISBN International Standard Book Number ISO 2108:2005
 - kirjat ja muut erillisteokset
 - uusin standardi ilmestyy vuoden 2016 lopulla
- ISSN International Standard Serial Number ISO 3297:2007
 - jatkuvat julkaisut
- ISMN International Standard Music Number ISO 10957:2009
 - nuottijulkaisut
 - SFS-standardi ilmestyi syksyllä 2010
- ISNI International Standard Name Identifier ISO/SFS 27729:2012
 - henkilön- ja yhteisönnimien tunniste
 - kv ja SFS-standardit ilmestyvät vuoden 2012 alussa

Tunnisteet ja metatieto

- Tunniste + kuvaileva metatieto
- Kv tunnisteet upotetaan uudistuneeseen kuvailun rakenteeseen (RDA)
- Tunnisteet ovat osa metatietoa ja osa metatietoa hallinnoivia välineitä
- Globaalit tunnisteet ovat tärkeitä entiteettien kuvailujen ja entiteettien välisten suhteiden määrittelyjen kannalta

Palvelukuvaus – tunnisteet Kansalliskirjastossa

- Palvelu sisältää:
- Tunnistepalveluiden (ISBN, ISSN, ISMN, ISNI) sisällöllisen ja kansallisen vastuun (ohjeistus, neuvonta ym) sekä tunnistepalveluiden ylläpidon.
- Ennakkometatietojen tuotannon Fennicaan, jatkuvien julkaisujen tietueiden tuotannon Fennicaan sekä kv ISSN-portaaliin.
- Tunnitstandardien ja tunnistetyön kansalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen (ISBN/ISMN, ISSN, ISNI, ORCID, ISRC) osallistumisen (työryhmät).

Kansainvälinen ISBN-verkosto

- Kansainvälinen ISBN-keskus:
- koordinoi, ohjeistaa ja kehittää globaalia ISBN-toimintaa
- Hallinnoi järjestelmää kansallisista ISBN-keskuksista muodostuvan verkoston kanssa
- Vastaa ISBN-standardista (ISO 2108) ja ISBN-manuaalista
- Antaa lausuntoja ISBN-järjestelmää koskevissa asioissa
- Vastaa kansainvälisestä kustantajarekisteristä
- Koordinoi alueellisten yhteistyöryhmien toimintaa

ISBN-standardin ja -manuaalin uudistaminen (1)

- Kansainvälinen ISBN-standardi- ja manuaalityöryhmä (2013-2016)
- Mikä on kustantaja?
 - Palvelualustat omakustanteille (esim. BoD)
 - Kustantajan vastuut
 - Tunnusten jakelun laajentaminen esim. välittäjille
- Mikä on kirja?
 - Erilaiset sähköiset alustat
 - Hybridikirja
 - Kirjan osat esim. kappaleet (digitaalinen aineisto)

ISBN-standardin ja -manuaalin uudistaminen (2)

- Digitaalinen aineisto keskeisenä sekä erilaiset tekniset suojaukset (DRM, vesileimat ym.)
 - Suojausten vaikutukset jakeluketjussa
- Kuvailevan metatiedon merkitys korostuu entisestään
- Uuden standardin lanseeraaminen koko julkaisualalle kansallisesti ja kansainvälisesti

ISBN-toiminnan kansallinen kehittäminen

- Tavoitteena ISBN-tunnusten ja ennakkotietojen tuottamisen sitouttaminen kuvailun ekosysteemiin
- Julkaisualan yhteistyö ISBN-toiminnan tukena (työryhmät)
- Ennakkokuvailun tarve korostunut viime vuosina koko julkaisualalla
- Keskeisenä haasteena ennakkotietojen kattavuuden parantaminen digitaalisten julkaisujen osalta
 - Ratkaisumallien etsiminen yhteistyössä julkaisualan kanssa

Kansainvälinen ISSN-verkosto

- ISSN-verkosto kehittää päivittyvien verkkojulkaisujen kansainvälisiä kuvailu- ja tunnistelinjauksia, mm. FRBR-mallin soveltamista päivittyvien julkaisujen kuvailuun
- Verkosto vastaa globaalista ISSN portal -tietokannasta, ISSN-standardista (ISO3297) ja ISSN-manuaalista
- ISSN portaali kv. yhteistietokanta:
<http://www.issn.org/2-22655-The-ISSN-Portal.php>

ISSN-toiminta

- Nykyinen RDA-teksti ei tue sarja-aineistojen kuvailua RDA-rakenteessa
 - Teoksen ja ekspression ja niiden suurten muutosten määrittely on puutteellista
 - Sarja-aineiston RDA-kuvailu onnistuu toistaiseksi MARC-formaatin manifestaatiopainotteisen tietuerakenteen ansiosta
 - Kansainvälinen sarja-aineistojen tietokanta ISSN-portaali edellyttää RDA-, ISBD- ja ISSN-kuvailusääntöjen jatkuvaa harmonisointia
 - ISSN-säännöt pohjaavat ISBD:hen, mutta RDA:n ja PRESSoo-käsitellin vaikutus tulee lisääntymään lähivuosina (M-L Seppälä)

Uusi tunnisterekisteri KK:ssa

- Käyttöön elokuussa 2016
- ISBN, ISSN- ja ISMN-tunnukset + ennakkotiedot julkaisuista
- Tavoitteena digitaalisen tunniste palvelutoiminnan selkeyttäminen ja sujuvoittaminen
- Tilastojen tuottamisen helpottuminen
- Kustantajilta ja julkaisijoilta saatujen ennakkotietojen sujuva siirto suoraan Melindaan
- Räätälöidyn tiedotuksen mahdollistaminen julkaisualalle
- kotisivuilla asiakaskäyttö
 - <https://tunnisterekisteri.kansalliskirjasto.fi/kustantajarekisteri>

Kansainvälinen ISNI-toiminta

- ISNI-tietokannassa <http://isni.oclc.nl> tällä hetkellä n. 9 miljoonaa nimeä
- ISNI annetaan vain nimille, jotka on saatu ainakin kolmesta lähteestä (esim. kolme VIAF-kirjastoa) samanlaisina
- Tunnuksen hakija kelpaa ainoaksi lähteeksi
- Pelkkä tekijän nimi ei riitä tarvitaan teosten nimiä
- Tietokannan hakukäyttö ja tunnusten poiminta yksittäin on maksutonta
- Konsortion jäsenet kehittävät tietokantaa yhteistyönä, vastuu tekniikasta on OCLC:llä ja sisällöstä kirjastoilla

ISNI-toiminta Kansalliskirjastossa

- Kansalliskirjasto on liittynyt ISNI-järjestelmään vuoden 2013 lokakuussa
 - Jäsenyyteen liittyy yksi eräajo Asterista kv ISNI-tietokantaan
- Tavoitteena on RAG-organisaatioksi ryhtyminen
 - ISNI-tunnukset kattavasti kaikille nimille ja tunnusten jakelu eri tahoille
- ISNI-tunnuksia ei saa automaattisesti, vaan ne luodaan kv ISNI-tietokannassa sinne lähetetyistä riittävästä ja virheettömistä metatiedoista
- Muiden maiden kirjastot ovat vieneet suomalaisten henkilöiden elinvuosia ISNI-tietokantaan
- Aiheuttaa nimitietojen väärinyhdistymisiä ja tuottaa korjaustarpeita

ISNI-hanke Kansalliskirjastossa

- ISNI-hanke on osa ATT:n Tajua-hanketta (syksy 2015 - kevät 2017)
 - Yhteisönnimien eräajo Asterista toteutetaan syksyllä 2016
 - ISNI-keskuksesta saadaan takaisin ISNI-tunnukset ja nimiauktoriteettien ID:t sekä virhelistat
 - Tämän jälkeen päätetään miten toimintaa jatketaan henkilönnimien (n. 120 000) osalta
 - Toimijoiden kuvailupalveluyhteistyöhön korkeakoulukirjastojen kesken tulee kuulumaan oleellisesti ISNI-tunnusten jakelu kuvailuille henkilöille ja yhteisöille

Kiitos

maarit.huttunen@helsinki.fi